

УДК 371.035

Ю. Ю. Агапов,  
асистент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ  
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ ОСВІТИ НА ВОЛИНІ**

*У статті подано методологічні основи дослідження проблеми становлення та розвитку приватної освіти з використанням схеми багаторівневої методології. Розглянуто особливості використання принципів і підходів філософської, загальнонаукової та конкретно-наукової методології; обґрунтовано доцільність їх використання в контексті проблеми дослідження. Виявлено, що кожен із виділених рівнів методологічного знання, застосованих у дослідженні, виконує особливі, властиві лише йому функції в науковому пізнанні приватної освіти як педагогічного феномену.*

В умовах розвитку України в європейському та світовому контекстах, соціально-економічних змін в країні особливої ваги набуває національне духовне відродження України, яке потребує оптимізації та удосконалення у сфері освіти, відповідного виховання підрастаючого покоління та формування у нього духовної культури. Успішне розв'язання цього фундаментального за соціально-історичним значенням для держави завдання можливе через ґрунтовне дослідження вітчизняних педагогічних тенденцій, творчого досвіду минулого і використання в сучасній практиці загальної та професійної освіти, зокрема приватної.

Історичний аспект системи освіти в цілому і приватної, як її складової, висвітлено у дослідженнях сучасних науковців О. Бореяка, Л. Березовської, Л. Єршової, О. Костюк, І. Круківської, Н. Сейко. Значну увагу проблемам сектору приватної освіти на сучасному етапі розвитку країни приділяють О. Біла, Л. Гриневич, А. Дідич, О. Дікова-Фаворська, Д. Марковський та ін.

Зазначене вище свідчить про актуальність історико-педагогічного дослідження проблеми становлення та розвитку приватної освіти на Волині (середина XIX – початок XX ст.).

Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус досліджуваної проблеми зумовлюють необхідність її вивчення у методологічній системі координат.

Особливість методологічних принципів полягає у визначенні вихідних наукових позицій, загальних для всіх галузей знання. Одночасно вони є теорією наукового пізнання у конкретній галузі науки, тому слід враховувати, що розрізняють кілька рівнів методології: філософська (фундаментальна) методологія (охоплює філософські основи дослідження, його світоглядну функцію і загальнонаукові положення); загальнонаукова методологія (системний підхід, синергетичний підхід, діяльнісний підхід, характеристика різних типів наукових досліджень); конкретно-наукова методологія (сукупність методів, принципів дослідження і процедур, які застосовуються саме в педагогіці) [1].

Слід зазначити про важливість обґрунтування методологічної основи, адже від її чіткого визначення значною мірою залежить досягнення мети і завдань нашого дослідження.

На нашу думку, в ході дослідження доцільно використати наступні принципи та підходи, сформульовані на різних рівнях методології: **філософському**: основні закони і парні категорії діалектики; **принципи розвитку**, загального зв'язку, діалектичної єдності теорії і практики; **загальнонауковому**: принципи об'єктивності, єдності історичного і логічного, наступності, міждисциплінарності, всебічності; комплексний, системний, системно-діяльнісний, історичний, аксіологічний, інформаційний підходи; **термінологічний принцип**; **принцип детермінізму**; діяльнісний, культурологічний, соціокультурний, акмеологічний підходи; **конкретно-науковому**: порівняльно-історичний, історико-типологічний, ретроспективний, конструктивно-генетичний, статистичний методи тощо.

Розглянемо зазначені вище принципи та підходи більш детально.

Для аналізу історико-педагогічного пошуку важливого значення набувають постулати чи базові положення будь-якого дослідження, сутність яких полягає в діалектичній єдності і протилежності суб'єкта і об'єкта діяльності, соціального та індивідуального. Тому в ході дослідження окресленої проблеми доцільно використати *філософську методологію*, яка реалізує особливості сучасного наукового розвитку, а саме – осмислення і об'єднання в комплексних системах різних людинознавчих наук, засад і методів дослідження людини. Про важливість філософських знань свідчать дослідження Б. Г. Ананьєва, Г. С. Костюка, О. М. Леонтьєва, В. М. Мясішева, С. Л. Рубінштейна та інших науковців.

Філософська методологія виконує два типи функцій. По-перше, вона виявляє смисл наукової діяльності та її взаємозв'язки з іншими сферами діяльності, тобто розглядає науку стосовно практики, суспільства, культури людини. По-друге, вирішує завдання вдосконалення, оптимізації наукової діяльності, спираючись на розроблені світоглядні й загальнометодологічні орієнтири та постулати.

© Агапов Ю. Ю., 2010

Фундаментальні принципи базуються на узагальнюючих, філософських положеннях, що відбивають найсуттєвіші властивості об'єктивної дійсності і свідомості з урахуванням досвіду, набутого в процесі пізнавальної діяльності людини. Використання в ході дослідження діалектичного підходу, в основу якого покладено зв'язок теорії і практики, принципи пізнаності реального світу, детермінованості явищ, взаємодії зовнішнього і внутрішнього, об'єктивного і суб'єктивного тощо, дає змогу обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки, процеси диференціації та інтеграції, постійну суперечність між сутністю і явищем, змістом і формою, об'єктивність в оцінюванні дійсності [2; 3].

Методологічну роль у процесі дослідження становлення та розвитку приватної освіти на всіх рівнях виконують **основні закони і парні категорії діалектики**. *Закон єдності і боротьби протилежностей* показує внутрішнє джерело розвитку системи приватної освіти: єдність і боротьбу протилежних сторін, сил, тенденцій.

*Закон переходу кількісних змін у якісні* розкриває спосіб еволюції і динаміки процесу розвитку приватної освіти, орієнтує на пошук закономірностей, яким він підкоряється, визначає якісні й кількісні зміни, які відбуваються при цьому, виявляє зв'язки між ними.

*Закон заперечення заперечення* дає можливість прогнозувати напрям розвитку системи приватної освіти: від простого – до складного, від нижчого – до вищого, від одного – до іншого.

*Парні категорії діалектики*, такі, як матерія і рух, час і простір, якість і кількість, одиничне, особливе і загальне, сутність і явище, зміст і форма, необхідність і випадковість, причина і наслідок та інші дозволяють визначити загальний підхід щодо дослідження становлення та розвитку приватної освіти, орієнтуватися у загальній оцінці правильності отриманих висновків [4: 68].

**Принцип розвитку.** У найбільш загальному вигляді принцип розвитку сформульований Ф. Енгельсом: "Для діалектичної філософії немає нічого раз і назавжди встановленого, безумовного святого. На всьому і в усьому бачить вона відбиток неминучого падіння, і ніщо не може устояти перед нею, крім безупинного процесу виникнення і знищення, нескінченного сходження від нижчого до вищого. Вона сама є лише простим відображенням цього процесу в мислячому мозку" [4: 66]. Усе безупинно розвивається і змінюється не тільки від простого до складного, нижчого до вищого, але й навпаки. Відповідно до зазначеного, процес становлення та розвитку приватної освіти розглядається в постійній зміні, русі, в постійному розв'язанні суперечностей під впливом системи внутрішніх і зовнішніх детермінант [1: 79].

Даний принцип потребує при розгляді процесу розвитку приватної освіти виявити тенденції у її еволюції – поступовому, тривалому, безупинному розвитку від одних форм до інших, частіше від простих до більш складних. Знання закономірностей становлення і розвитку приватної освіти допомагає більш глибоко зрозуміти зміст актуальних перетворень та дати більш точний і довгостроковий прогноз можливих перспектив її подальшого розвитку.

Гносеологічний зміст **принципу загального зв'язку** полягає в тому, що досліджуючи процес становлення і розвитку приватної освіти, необхідно не обмежуватися розглядом окремих складових, а прагнути досліджувати максимальну кількість його зв'язків з іншими явищами. Повністю досліджувати усі взаємозв'язки даного процесу, звичайно, неможливо, таких зв'язків велика кількість. Однак важливо урахувати характер хоча б основних, оскільки їх втрата може привести до суттєвих спрощень у розумінні явища. Це у свою чергу негативно позначається на якості практичних рекомендацій [4: 67].

У процесі наукового пізнання **принцип діалектичної єдності теорії і практики** розкриває діалектику руху нашого знання до істини й визначальну роль практики у процесі пізнання. Порушення оптимального співвідношення і логіки взаємовпливу теорії і практики у процесі дослідження процесу становлення і розвитку приватної освіти приводить до зміни якості його результативності.

Особливе місце практики у процесі пізнання пов'язане з тим, що вона є джерелом наших знань, оскільки всі прогалини, які потребують розв'язання, а отже, і в пізнанні, науковець знаходить у практиці реального життя: практика виступає критерієм істинності отриманих знань, а також кінцевим результатом пізнання.

З метою забезпечення результативного дослідження вважаємо доцільним використовувати принципи, сформульовані на рівні *загальнонаукової методології*.

Основоположним принципом наукового дослідження є методологічний **принцип об'єктивності**. Він виражається у всебічному врахуванні факторів, які зумовлюють зміни у процесі становлення та розвитку приватної освіти; умов, в яких вона розвивається; адекватності дослідницьких підходів і засобів, які дають можливість одержати справжні знання про історичні і соціальні передумови, напрями організаційної, культурницько-педагогічної діяльності приватних закладів освіти Волині в зазначений історичний період; передбачають виключення суб'єктивізму, однобічності і упередженості в підборі і оцінці фактів [1: 73].

Принцип об'єктивності диктує вимогу доказовості, обґрунтованості вихідних положень, логіки дослідження і його висновків. У зв'язку з цим особливе значення має встановлення і врахування всіх фактів, що тією чи іншою мірою впливають на процес становлення та розвитку приватної освіти, та їх правильне тлумачення [1].

**Принцип єдності історичного і логічного** вимагає поєднання історії об'єкта (генетичний аспект) і теорії (структури, функції, зв'язків об'єкта), а також перспектив його розвитку [1: 75]. Враховуючи специфіку проблеми, акцент у нашому дослідженні поставлений на історико-педагогічний аспект дослідницького підходу.

З даного принципу випливає вимога врахування нагромадженого досвіду, традицій, наукових досягнень минулого, а також **принцип наступності**, що вимагає максимально повного знання дослідником усього, що зроблено в науці з проблеми дослідження системи приватної освіти, її розвитку на Волині.

**Принцип міждисциплінарності** орієнтує дослідника на максимально широке використання усіх супутніх наук, що вивчають тією чи іншою мірою окремі аспекти процесу становлення і розвитку приватної освіти на Волині у зазначений період. Здійснюючи науковий пошук у напрямі досліджуваної проблеми, важливо якомога більш детально ознайомитися із методологією, теорією, методами проведення досліджень, які використовуються у різних галузях науки, що багаторазово підвищить ефективність окресленого дослідження [4: 72].

Успіх педагогічного дослідження багато в чому залежить від реалізації методологічного **принципу всебічності** вивчення процесу становлення і розвитку приватної освіти, оскільки ізольований, однобічний розгляд призводить до спотвореного, помилкового висновку. Так, процес діяльності приватних навчальних закладів складний, динамічний і нерозривно пов'язаний з багатьма факторами. Отже, його розглядаємо як певне явище, відносно відокремлене від зовнішнього середовища, і яке в той же час перебуває в тісному контакті з ним, залежності від історичних факторів і соціальних умов [1: 74].

Зазначений принцип передбачає **комплексний підхід** до дослідження процесу становлення та розвитку приватної освіти на терені Волинського краю окресленого історичного періоду. Вимогами зазначеного підходу є: встановлення всіх взаємозв'язків зазначеного процесу, врахування всіх зовнішніх впливів, усунення всіх випадкових факторів; використання в процесі дослідження різноманітних методів у їх різних поєднаннях [1: 74].

У дослідженні доцільно використати поєднання наступних методів, які відображають методику і техніку нашого дослідження: історико-логічний аналіз становлення і розвитку приватної освіти на Волині; систематизації архівних джерел; теоретичний аналіз матеріалів (діахронний, синхронний, хронологічний, порівняльно-зіставний і системний); теоретичний аналіз історичної, педагогічної й методичної літератури; методи класифікації та теоретичних узагальнень.

Багатогранність сторін, елементів, відношень, внутрішніх і зовнішніх факторів процесу становлення і розвитку приватної освіти визначає необхідність його системного вивчення. У зв'язку з цим ґрунтовного значення набуває застосування **системного підходу**, розробка якого здійснювалася в роботах І. В. Блауберга, В. П. Кузьміна, І. Т. Фролова, Е. Г. Юдіна. Сутність зазначеного підходу полягає в комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем), дослідженні їх як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин.

Згідно із системним підходом, система являє собою цілісність, що становить єдність закономірно розташованих і взаємопов'язаних частин. Кожну конкретну науку, діяльність, об'єкт можна розглядати як певну систему, що має множину взаємопов'язаних елементів, компонентів, підсистем, визначені функції, цілі, склад, структуру.

До загальних характеристик системи відносять цілісність, структурність, функціональність, взаємозв'язок із зовнішнім середовищем, ієрархічність, цілеспрямованість, самоорганізацію.

Згідно із зазначеним вище сформувалися відповідні методологічні принципи, які забезпечують системну спрямованість наукового дослідження і практичного пізнання об'єкта: принцип цілісності, відповідно до якого досліджуваний об'єкт розглядається як розділений на окремі частини, що органічно інтегровані в єдине ціле; принцип переваги цілого над складовими частинами, згідно з яким функції окремих компонентів і підсистем підпорядковані функції системи в цілому, її меті; принцип ієрархічності – постулює підпорядкованість компонентів і підсистем системі в цілому, а також супідрядність систем нижчого рівня системам більш високого рівня; принцип структурності – означає спосіб закономірного зв'язку між виділеними частинами цілого, що забезпечує єдність системи, зумовлює особливості її внутрішньої будови; принцип самоорганізації – означає, що динамічна система іманентно здатна самостійно підтримувати, відтворювати або удосконалювати рівень своєї організації при зміні внутрішніх чи зовнішніх умов її існування та функціонування задля підвищення стійкості, збереження цілісності, забезпечення ефективних дій чи розвитку; принцип взаємозв'язку із

зовнішнім середовищем, відповідно до якого жодна із систем не може бути самодостатньою, вона має динамічно змінюватись і вдосконалюватись адекватно до змін зовнішнього середовища [2; 3].

Зауважимо, що орієнтація на системний підхід у дослідженні (структура, взаємозв'язки елементів та явищ, їх супідрядність, ієрархія, функціонування, цілісність розвитку, динаміка системи, сутність та особливості, чинники та умови) виправдана тоді, коли ставиться завдання дослідити сутність явища, процесу. У системному дослідженні основний акцент робиться на виявленні різноманітності зв'язків і відношень, що мають місце як усередині досліджуваного об'єкта, так і у його взаємодії із зовнішнім середовищем. Властивості об'єкта як цілісної системи визначаються не тільки і не стільки сумарними властивостями його окремих елементів чи підсистем, скільки специфікою його структури, особливими системотворчими, інтегративними зв'язками досліджуваного об'єкта.

Системний аналіз досліджуваної проблеми дає можливість описати її як організовану цілісність, визначити місце та роль кожного з її елементів в системі, виявити відношення між закономірностями. Процес становлення та розвитку приватної освіти визначається багатьма причинами, факторами й умовами, тому необхідно знайти стабілізуючі детермінації, які б забезпечували стійкість та відносну автономність системи, що розвивається.

Дослідження напрямів різнобічної організаційної, культурницько-педагогічної діяльності приватних закладів освіти Волині потребує використання **системно-діяльнісного підходу**, що вказує на певний компонентний склад людської діяльності. Серед найсуттєвіших її компонентів: потреба – суб'єкт – об'єкт – процеси – умови – результат. Це створює можливість комплексно дослідити таку сферу людської діяльності як приватна освіта.

Сучасне науково-теоретичне мислення прагне проникнути у сутність явищ і процесів, що вивчаються. Це можливо за умови цілісного підходу до об'єкта вивчення, розгляду його у виникненні та розвитку. Тому вивчення об'єкта і предмета дослідження здійснювалося на основі **історичного підходу**, що дає можливість дослідити виникнення, формування і розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей. Переосмислення й усвідомлення історичного досвіду, об'єктивна оцінка історичних реалій, виявлення та творче використання механізмів практичної реалізації сприятиме зростанню престижу приватної освіти на сучасному етапі розвитку країни й застереженню від помилок минулого.

Дослідження проблеми становлення і розвитку приватної освіти на Волині потребує використання **аксіологічного підходу** (гр. axis – цінність), що полягає в орієнтації приватної освіти на формування в особистості системи, перш за все, загальнолюдських (громадянських) норм і цінностей – у її ставленні до світу, до своєї діяльності, до самої себе.

Аксіологічний (ціннісний) підхід базується на понятті цінності і дає можливість з'ясувати якості і властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольнити потреби окремої особистості і певного суспільства, а також ідеї і спонукання у вигляді норми та ідеалу. До цінностей суспільства належать лише ті позитивно значимі явища та їх властивості, що пов'язані з соціальним прогресом. Фундаментальними є гуманістичні або загальнолюдські цінності: життя, здоров'я, любов, освіта, праця, творчість, краса тощо. Системи цінностей є в кожній культурі, суспільстві, державі, професії, особистості. Аксіологічному осмисленню підлягають матеріальні і духовні цінності. Будь-який соціальний інститут, спираючись на цінності більш загального рівня, формує власні специфічні цінності: культурні, педагогічні, професійні та ін. [2; 3; 5].

Для розробки досліджуваної проблеми важливого значення набуває використання **інформаційного підходу** (у вузькому значенні), який передбачає ефективне використання пізнавального потенціалу інформаційної діяльності. Така діяльність розглядається як сукупність процесів одержання, збирання, аналітико-синтетичної переробки, зберігання, пошуку та розповсюдження інформації, що використовується комунікаційними посередниками (соціальними інститутами або людьми, які виконують посередницькі функції між джерелом інформації (автором твору чи документом) та його споживачами) [2; 3].

Будь-яке теоретичне дослідження потребує описування, аналізу та уточнення понятійного апарату конкретної галузі науки, тобто термінів і понять, що їх позначають. **Термінологічний принцип** передбачає вивчення історії термінів і позначуваних ними понять, розробку або уточнення змісту та обсягу понять, встановлення взаємозв'язку і субординації понять, їх місця в понятійному апараті теорії, на базі якої базується дослідження.

На базі загальних методологічних принципів виробився принцип, пов'язаний із специфікою педагогічного дослідження – **принцип детермінізму**, що вимагає враховувати вплив різних чинників і причин на предмет дослідження: як зовнішніх факторів, так і внутрішніх умов розвитку системи приватної освіти.

Розробка досліджуваної проблеми передбачає використання **діяльнісного підходу**, ефективність якого доведена у працях Д. Ельконіна, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна [6].

Основою даного підходу є категорія предметної діяльності людини (групи людей, соціуму в цілому). Діяльність людини (форма активності, що характеризує здатність людини чи пов'язаних з нею систем бути причиною змін у бутті) може розглядатися в загальному значенні цього слова – як динамічна система взаємодії людини із зовнішнім середовищем, а також у вузькому, конкретному – як специфічна професійна, наукова, навчальна тощо форма активності людини, у якій вона досягає свідомо поставлених цілей, що формуються внаслідок виникнення певних потреб. Мета діяльності зумовлена певною потребою, задоволення якої потребує певних дій. Завданням діяльності є потреба, яка виникає за певних умов і може бути реалізована завдяки визначеній структурі діяльності, до якої належать: предмет діяльності (елементи навколишнього середовища, які має суб'єкт до початку своєї діяльності і які підлягають трансформації в продукт діяльності); засіб діяльності (об'єкт, що опосередковує вплив суб'єкта на предмет діяльності, і стимули, що використовуються у певному виді діяльності); процедури діяльності (технологія (спосіб, метод) одержання бажаного продукту); умови діяльності (характеристика оточення суб'єкта в процесі діяльності, соціальні умови, просторові та часові чинники тощо); продукт діяльності (результат трансформації предмета в процесі діяльності) [7; 8].

У нашому дослідженні сутність діяльнісного підходу, який виражається у використанні дослідником положень теорії діяльності, полягає в тому, що досліджується реальний процес взаємодії людини з навколишнім світом, який забезпечує розв'язання певних життєво важливих задач. Людина виступає як активне начало, як суб'єкт взаємодії, який виконує певну послідовність дій, в тому числі психічних.

Розуміння освіти як культуровідповідного процесу у контексті нашого дослідження дало можливість врахувати принципи (принцип зв'язку освіти і культури; принцип пріоритету виховання над навчанням), що дали підстави розглядати освіту як частину культури, яка з одного боку розвиває її, а з іншого – живиться нею. Щоб забезпечити підйом людини до загальнолюдських цінностей і ідеалів культури, освіта повинна бути культуровідповідною. Це означає, що основним методом її проектування й розвитку має бути **культурологічний підхід**, який передбачає спрямування всіх компонентів освіти на культуру і людину як її творця, здатного до саморозвитку [5: 26].

Вивчення об'єкта дослідження обґрунтовує доцільність використання **соціокультурного підходу**, що акцентує увагу на єдності культури та соціальності, базується на наукових досягненнях культурології, педагогіки, етнографії, соціології, історичної і психологічної антропології, теорії соціальних комунікацій тощо. У контексті нашого дослідження він забезпечує багатофакторний підхід до вивчення процесу становлення та розвитку системи приватної освіти в межах та під впливом соціокультурного середовища (простору).

Посилення суспільних вимог до рівня освіченості, професіоналізму майбутніх фахівців на сучасному ринку праці, їх готовності до професійного саморозвитку і самовдосконалення потребує серйозних наукових досліджень у сфері освіти, зокрема приватної. У зв'язку з цим особливого значення набуває застосування в ході нашого дослідження **акмеологічного підходу** (від гр. "акме" – вершина; і "logos" – слово; поняття, вчення), який дозволяє вивчати закономірності розвитку системи приватної освіти та організації навчально-виховного процесу в приватних навчальних закладах, фактори, що впливають на підвищення професійної майстерності та розвиток творчого потенціалу особистості. Про важливість і ефективність використання зазначеного підходу свідчать дослідження таких психологів та педагогів, як: А. Бодалева, А. Деркача, Н. Кузьміної, А. Реана, Г. Хозяїнова та ін. [9].

Використання акмеологічного підходу в поєднанні з історичним при дослідженні проблеми розвитку приватної освіти дає змогу розглядати її з позиції рівня професійної майстерності в різноманітних її проявах, виявляти кращі здобутки у сфері організації приватної освіти та найбільш ефективні способи її розвитку, що ґрунтуються на застосуванні не тільки педагогічних, а й психологічних, загальнофілософських, соціологічних й технологічних знань.

Зазначене поєднання підходів на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни є важливим при наданні практичних рекомендацій щодо організації навчально-виховного процесу в сучасних приватних навчальних закладах, а також їх організації в цілому.

Особливості досліджуваної проблеми зумовлюють необхідність використання, окрім філософських, загальнонаукових методологічних принципів, **конкретно-наукової методології**, тобто сукупності методів, прийомів дослідження, що використовуються у спеціальній науковій дисципліні.

Розв'язання поставлених у дослідженні завдань передбачає використання комплексу методів, що включає:

- *аналіз, синтез, узагальнення та історико-педагогічну інтерпретацію* наукової інформації, що міститься у різних джерелах і дає можливість перейти від уявлення про структуру об'єкта до уявлення про його організацію;

- *порівняльно-історичний метод*, що дозволяє порівнювати і спів ставляти історико-педагогічні факти, виявляти в них загальне, особливе й одиничне;
- *історико-типологічний метод*, що допомагає класифікувати явища, які вивчаються, використовуючи перехід від емпіричної класифікації до теоретично обґрунтованої системи типології;
- *ретроспективний метод*, що дозволяє розглядати розвиток історико-педагогічних процесів, рухаючись від більш пізніх до більш ранніх;
- *конструктивно-генетичний метод*, що дозволяє розглядати розвиток історико-педагогічних процесів у напрямі руху від ранніх їх проявів до більш пізніх;
- *статистичний метод* обробки архівних матеріалів;
- *метод історичної актуалізації проблеми*, що зосереджує увагу на тих подіях і явищах минулого, які мають особливу наукову і практичну цінність для сучасності та інші [10].

Таким чином, кожен із виділених рівнів методологічного знання, застосованих у дослідженні, виконує свої особливі, властиві лише йому функції у науковому пізнанні приватної освіти як педагогічного феномену. Вважаємо, що використання розглянутих методологічних принципів та підходів, які можуть функціонувати як окремо, так і в сукупності один з одним, забезпечить всебічний аналіз досліджуваної проблеми.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : Методологічні поради молодим науковцям. / Гончаренко Семен Устимович. – Київ – Вінниця : ДОВ "Вінниця", 2008. – 278 с.
2. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : Навч. посібник / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
3. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : Навч. посібник / І. С. П'ятницька-Позднякова. – К., 2003. – 116 с.
4. Примуш М. В. Конфліктологія : навч. посіб. / Примуш М. В. – К. : ВД "Професіонал", 2006. – 288 с.
5. Шарко В. Д. Методологічні засади сучасного уроку : Посібник для керівників шкіл, вчителів, працівників інститутів післядипломної освіти / Шарко Валентина Дмитрівна. – Херсон : Видавництво ХНТУ, 2008. – 112 с.
6. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1973. – 348 с.
7. Гамезо М. В. Атлас по психологии : [информ.-метод. материалы к курсу "Общ. психология": учеб. пособие для студентов пед. ин-тов] / Гамезо М. В., Домашенко И. А. – М. : Просвещение, 1986. – 272 с.
8. Краткий психологический словарь / [сост. Л. А. Карпенко ; под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. – М. : Политиздат, 1985. – С. 84–86.
9. Хозяинов Г. И. Основы акмеологии : [учеб. пособ.] / Г. И. Хозяинов. – [2-е изд.]. – М. : XXI век : ПКЦ, 2000. – 106 с.
10. Сергеева С. В. Становление и развитие частного школьного образования в России (последняя четверть XVIII в. – первая половина XIX в.) : дис. на соиск. учен. степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Сергеева Светлана Васильевна. – Москва, 2003. – 448 с.

Матеріал надійшов до редакції 30.03. 2010 р.

#### ***Агапов Ю. Ю. Методологические основы исследования проблемы становления и развития частного образования на Волини.***

*В статье подаются методологические основы исследования проблемы становления и развития частного образования. Рассматриваются особенности использования принципов и подходов философской, общенаучной и конкретно научной методологии; обоснована целесообразность их использования в контексте исследуемой проблемы. Выявлено, что каждый из выделенных уровней методологического знания, примененных в исследовании, выполняет особые, только ему свойственные функции в научном познании частного образования как педагогического феномена.*

#### ***Agapov Yu. Yu. Methodological Bases of the Private Education in Volyn' Region Formation and Development Problem Investigation.***

*In the article the methodological bases of the private education formation and development problem investigation are presented. The peculiarities of using the principles and approaches of philosophic, general scientific and specifically-scientific methodology are considered; the expediency of their application in the research problem context is grounded.*